

Vårdhygien Skåne

Godkänt datum 2023-09-13
Godkänd av Medicinsk sakkunnig
Version 1.0

Preoperativ helkroppstvätt och huddesinfektion – en vägledning

Preoperativ dusch med desinfekterande tvål är en väl accepterad procedur för att reducera den mikrobiologiska floran på huden. Om detta i sin tur leder till färre postoperativa infektioner är svårvärderat då studier visat på olika resultat. Studier finns dock som påvisar ökad infektionsfrekvens om patogena bakterier finns på huden vid operationsstart.

Tills vidare evidens finns inom området ger Vårdhygien Skåne följande rekommendationer utifrån beprövad erfarenhet kring preoperativ dusch. Med utgångspunkt från dessa får varje verksamhetschef fatta beslut om användning på verksamhetsnivå.

Bakgrund

Ett operativt ingrepp innebär alltid en risk att drabbas av postoperativ sårinfektion. Det finns en rad olika åtgärder som är av vikt att vidta för att detta inte skall inträffa.

Komplikationer i samband med operativa ingrepp förebyggs med hjälp av kompetent personal, adekvat utrustning, för ändamålet avsedda lokaler och kvalitetssäkrade rutiner.

Infektionsrisken varierar inte bara på grund av typ och mängd bakterier som når såret utan också beroende av ingreppets art, operationsteknik, preoperativ antibiotikabehandling och patientens tillstånd före, under och efter operationen. Patientfaktorer som ökar infektionsrisken är bland annat allvarlig underliggande sjukdom, extremt hög eller låg ålder, fetma, dåligt näringstillstånd, pågående infektion i annat organ, hudskador, rökning, diabetes och steroidbehandling.

Helkroppstvätt

Det är ingreppets art som avgör på vilket sätt helkroppstvätten skall ske, inte huruvida patienten opereras i öppen eller slutet vård. Individuell bedömning kan behöva göras utifrån infektionskänslighet och huruvida patienten befinner sig i ett duschbart tillstånd.

Före operationen skall patienten tvätta hela kroppen med klorhexidintvål 4% alternativt flytande tvål enligt nedanstående tabell. Om klorhexidintvål används i stället för vanlig tvål, minskar mängden bakterier på huden påtagligt. Att använda klorhexidintvål före operation är därför ur mikrobiologisk synpunkt bättre än att använda vanlig tvål. Vid upprepad tvättning med klorhexidintvål förstärks effekten. Att tvåla in sig två gånger efter varandra med avsköljning emellan, en så kallad dubbeldusch, är ett sätt att öka chansen att alla delar av huden desinfekteras. Syftet är också att bortförskaffa äldre epitelceller (första intvålningen) och binda klorhexidinet till yngre, längre kvarsittande epitelceller (andra intvålningen).

Utförs helkroppsdessinfektionen på ett korrekt sätt håller sig bakterietalet på låg nivå under 6 - 7 dagar, den tid det normalt tar för ett sår att läka.

Rekommenderat antal duschar och preparat

Vid ingrepp där hudbakterier kan orsaka allvarliga konsekvenser och svårbehandlade infektioner, rekommenderas tre dubbelduschar. Vid operationer där hudbakterier kan orsaka komplicerade hud och mjukdelsinfektioner rekommenderas två dubbelduschar. Vid kirurgi där risken för infektion, orsakad av hudbakterier, är låg eller obefintlig rekommenderas endast dusch med flytande tvål.

3 dubbelduschar med klorhexidintvål 4%	2 dubbelduschar med klorhexidintvål 4%	Dusch med flytande tvål
Ortopedisk kirurgi	Allmän kirurgi	Ingrepp i öga, öra, näsa, mun, urethra, vagina och rektum där hudincision inte sker
Hjärt-/thoraxkirurgi		
Kärlkirurgi		
Implantatkirurgi		

Tillvägagångssätt

Programmet för helkroppstvätt påbörjas dagen före operationen och fullföljs på operationsdagen.

Vid 3 dubbelduschar: Dusch morgon och kväll dagen före operation och därefter på operationsdagens morgon.

Vid 2 dubbelduschar: 1 dusch dagen före operation och därefter på operationsdagens morgon.

Vid dusch med flytande tvål görs denna på operationsdagens morgon.

Informera patienten tydligt om hur tvättningen skall göras och var frikostig med hjälp. Följ tillverkarens instruktioner och observera att klorhexidintvål 4% ej får användas i leder, på senor, på hjärnan, meningerna eller på perforerade trumhinnor.

Alla smycken skall tas av före dusch. Det är viktigt att tvättningen genomförs grundligt och omfattar hela hudkostymen. Var noggrann med hårbotten, naglar, genitalia och navel. Håret tvättas en gång med samma medel. Torka med ren handduk. Efter helkroppstvätten förses patienten med rena kläder. Sängen skall vara ren och renbäddad. Om helkroppstvätt görs i hemmet ges information om byte till rena handdukar, kläder och sängkläder.

Användandet av hudlotion, tvål, duschcrème och schampo kan försämra effekten av klorhexidintvål och skall därför undvikas.

Vid överkänslighet mot klorhexidin används i stället flytande tvål.

Akuta operationer

Vid akuta operationer anpassas helkroppstvätten till patientens tillstånd. Om preoperativ helkroppstvätt inte genomförts görs om möjligt lokal dubbeltvätt med klorhexidintvål 4%.

Uppskjuten operation

Om operationen skjuts upp 1 - 7 dagar kan en ny dubbeldusch utföras på operationsdagens morgon utifrån individuell bedömning.

Om operationen skjuts upp mer än 7 dagar upprepas hela proceduren.

Återkommande omläggning på operation

Förutsättningarna för och vikten av att utföra helkroppstvätt med desinfekterande tvål på patienter som är i behov av upprepade omläggningar på operation skiljer sig utifrån patientens status, infektionens art och lokalisation (buk/led) samt övriga riskparametrar. Det är därför svårt att ge en generell rekommendation. Individuell bedömning krävs.

På operationsavdelningen

För patient som inte genomgått preoperativ dusch bör huden bearbetas mekaniskt med klorhexidintvål 4%. Noggrann avtorkning.

Desinfektera operationsområdet flödigt och kraftigt under minst två minuter med tvättork indränkt i klorhexidinsprit, ≥ 5 mg/ml. Låt huden lufttorka. Effekten av huddesinfektionen beror på en kombination av den mekaniska rengöringen och medlets inverkningsstid.

Observera att klorhexidin inte får användas i leder, på senor, på hjärnan, meningerna eller perforerade trumhinnor. Vid ingrepp i dessa områden, samt vid vaginala och transuretrala operationer sker desinfektion enligt lokala riktlinjer.

Etanol 70% eller annat alkoholbaserat huddesinfektionsmedel med motsvarande effekt är ett alternativ till klorhexidinsprit vid överkänslighet, men saknar den långtidseffekt som uppnås genom klorhexidintillsatsen.

Håravkortning

Hårväxt inom operationsområdet innebär ingen ökad infektionsrisk. Om håret måste kortas av andra skäl, använd sax eller håravkortningsmaskin. Håravkortning ska tidsmässigt ske så nära ingreppet som möjligt.

Evidensgenomgångar och rekommendationer

[FASS](#)

Forget V, Azzam O, Khouri C, et al. What is the benefit of preoperative washing with chlorhexidine gluconate-impregnated cloths on the incidence of surgical site infections? A systematic review and meta-analysis. *Infect Dis Now* 2022;52(4):185-92.

Franco LM, Cota GF, Pinto TS, et al. Preoperative bathing of the surgical site with chlorhexidine for infection prevention: Systematic review with meta-analysis. *Am J Infect Control* 2017;45(4):343-49.

HTA, Health Technology Assessment, [Preoperativ tvätt med klorhexidin](#). Region Skåne 2018.

HTA, Health Technology Assessment, [Chlorhexidine wash prior to clean surgical procedures](#). Västra Götaland 2020.

[PRISS – Protesrelaterade Infektioner Ska Stoppas: Rekommendationer](#). Version 3.0
Uppdaterad 2019.

[Vårdhandboken - Preoperativ vård](#). Uppdaterad 2022.

Webster J, Osborne S. Preoperative bathing or showering with skin antiseptics to prevent surgical site infection. Cochrane Database of Systematic Reviews 2015, Issue 2.

Wei J, He L, Weng F, et al. Effectiveness of chlorhexidine in preventing infections among patients undergoing cardiac surgeries: a meta-analysis and systematic review. Antimicrob Resist Infect Control 2021;10(1):140.

WHO. [Global guidelines for the prevention of surgical site infection, 2nd ed. 2018](#).